

Nro 28.

A' FELS. R. TSASZARNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBOL.

*Költ Bétsben Juniusnak 21-dik napján 1793.
esztendőben.*

B E T S.

I fjúsgomban azt hallottam egy természeti tudományt magyarázó tanítómtól, *hogy a' szél nem okoz hideget.* A' mindennapi tapasztalás bizonyította, hogy ez a' fel tétel nem minden ki fogás nélkül való legyen. Hogyha a' *Bétsi* lakosokat kérdőre vennénk e' dolog felől, bizonyosan ezt a' feleletet adnák: Hazugság, mert nálunk a' Juniusi szél is hideg vólt ez idén, még pedig olly hideg, hogy a' leg kényesebb ifjak és hajadonok is le hánytak magokról pók hálló forma köntöseiket, és bélétt ruháikba bújtanak. — Ha mindenütt ollyan az idő járása mint itten;

E e

azt kelletik mondanunk, hogy e' kerek földnek északi tengelye délre, e' pedig északra fordult. Ritka a' *Bétsi* clima, avagy égnek tartománya. Itten csak 24 óráig sem szokott az idő állandó lenni, hanem hol fűzél, hol hideg, hol eső, hol meleg vagyon, az is pedig mindenkor rendkívül való. Mielta a' nyár bé köfzönt, nem emlékezem, hogy csak három nap is lett volna szél nélkül.]

Hadi Történetek.

Környüállásos le írása a' Famársi Győzödelemnek, mellyet Feldmarsal Pr. Koburg, az égyesült Cs. K. és Anglus-Hannóverai seregeknek vitézsége által vett La Marche kormánya alatt lévő Frantzia hadi seregeken, múlt Májusnak 23 és következett nappain.

Májusnak 1 napján Frantziákon vett győzödelemtől fogva, *St. Sauve* és *Sebourg* között lévő táborban feküdt a' Cs. K. fő sereg, és annak előjáró seregé. Tartalék seregje a' *Scaldis* vizén túl *Bruay*, *Raines* és *Vicogne* között táborozott. A' Prusziái sereg pedig *St. Amand* mellett. A' Frantzia úgy neveztetett északi armádia, t. i. a', mellyet *Pr. Koburg* Austriái Belgyiomból ki üzött, *Fr. Flandriában Famars* vidékén állapodott meg, épen azon a' helyen, a' hol e' folyó századnak kezdetében *Villars* *Fr. Campi Marésal* a' Spanyol birodalom miatt támadott hadakozásban magát bé sántzolta, és győzödelmeskedett is az égyesült Austriái - Angliái - és Hollándiai seregeken. Ezt a' helyet győzhetetlennek lenni tartották a' Frantziák, ugyan azon reménységből szállottak tehát ottán táborba, a' *Ronelle* és *Ecaillon* patakok között. Táboroknak bal szárnya *Valenciennesig*, jobb szárnya *Fontenelleig* nyúlt ki, előtte fekvő hegyeknek hajlásán sok sántzok és reduktak vóltanak fel hányattatva, és számos ágyúkkal meg rakattatva. A' miéink és az ellenség tá-

bora között csak annyi közbenvetés volt, hogy ők a' mi, mi pedig az ő redutaikat könnyen elérhettük ágyuinkal.

Valenciennesen túl a' Scaldisnak bal partyán, az *Anzaini* hegyeken feküdt a' Frantzia seregnek egygy rélje, a' melly a' hegynek hajlásán, és az *Anzain*'s *Condé* közt lévő erdőségben számos battériákat készített, és fülíg ásta bé magát sántzaiban. A' Cs. K. tartalék sereg *Rajmes* és *Vicogne* között készített magának battériákat. Ezt Gr. *Klerfait*, amazt pedig, t. i. a' Cs. K. fő sereget, maga Pr. *Koburg* kormányozta, és noha mind ketten gyakorta való nyughatatlankodtatást szenvedtek az ellenségtől, és néhány apróbb tsatákat is tettek egymással; de mivel sokkal kevesebb számmal voltak a' Frantziáknál, kénytelenek voltak az égyyesült Hollándiai, és Anglus-Hannóverai segítő seregeknek oda érkezéséig vesztegleni, 's békét hagyni az ellenségnek.

Májusnak 18 napján *Dornikhoz* érkezvén az *Orániai* örökös hertzeg kormányára bizatott Hollándiai truppokkal, az *Eboraki* hertzeg pedig negyed nappal azután *Sebourg* és *Rombies* között telepedvén le vezérlése alatt lévő Anglus-Hannóverai seregekkel, mingyárt következett éjjel néhány colonnékra osztattak fel az égyyesült seregek, 's minden készületek meg tétettek a' *Kamársi* táborba fekvő Frantziákuak meg támadásokra, 's onnan léjendő ki üzettetésekre, másként sem *Valencienneset*, sem *Condét* nem lehetett volna ostromlás alá venni.

Az első Colonné, melly az *Eboraki* hertzeg vezérlésére bizattatott, 8 batalion Cs. Kir., 8 batalion Anglus-Hannoverai gyalogságból; 20 Escadron Cs. K., és 8 Escadron Anglus-Hannoverai lovaságból, és 38 tartalék ágyúból, és futó hidakból állott. Az *Eboraki* hertzegnek *Hohenloé* hertzeg adattatott segédül.

A' második, és Gr. *Ferraris* kormányára bizatott Colonne 3 granatéros és 1 füsilier Cs. K.

batalionból, 8 batalion Anglus - Hannoverai gyalogságból, 6 escadron Cs. K., ugyan annyi Anglus - Hannoverai cavalleriából, és 23 tartalék ágyúból volt formálva, melly a' *Curgies* mellett fekvő völgyben rejtetett el. A' harmadik Colonné a' *Valenciennesben* fekvő Frantziáknak szemen való tartásokra rendeltetett. Ehez 3 batalion Cs. K. és 3 bat. Anglus - Hannoverai gyalogság; ismét 2 Escadron Cs. K., 4 Escadron Anglus Hannoverai lovaság, és 2 tartalék ágyúk rendeltettek, és bizattattak Gróf *Colloredo Ventzel* hadi Tármesterre. Ezekon kívül, egy 2 batalion gyalogságból, és 12 escadron lovaságból formáltott kis colonné bizattatott *Ottó* Generálra, olly végből, hogy a' Frantziáknak *Quesnoy* és *Valenciennes* között lehető égyyességek az által meg akadályoztasson, és a' Cs. Kir. fő seregnek bal szárnya meg óltalmaztasson az ellenségnek reá ütésétől.

Mind ezeknek bölts el rendeltetések után, a' nevezett hólnapnak 23 napján, reggeli 3 órakor ki indúlt az Eboraki hertzeg az első colonnéval, kinek előre küldetett lovas olztályai, az ellenségnek tábori lovas órállóira bukkánván, azokat meg támadták, és a' *Ronelle* patak mellett fekvő falukba üzték vissza. Itten kapott *Maok* Obester egy kis sebet. A' *Ronelle* patakához érkezvén az Eboraki hertzeg és Pr. *Hohenloé*, által akartak azon menni; de mivel az azon túl állott ellenségnek tsuportai, és öt battériákon fekvő ágyúinak harsogásai miatt végbe nem lehetett volna azt sok ember vesztesége nélkül vinni: — *Funk* pattantyús Obester által mingyárt néhány battériát hanyattatott a' pataknak innenső partján, rész szerént azért, hogy az ellenségnek figyelmetességét oda vonhassa; rész szerént, és kiváltképen azért, hogy másutt útat tsinálhasson az égyyessült seregeknek által menetelekre. — E' végre öt tüzg *Eszterházi* hűszárokkal ki rendeltetvén *Wajna* fő Strázsamester, bal kézre, *Marech* nevű falu mellett, a' hol nem is gondolta az ellenség, a' *Ronelle* patakán által ment, és

mingyárt sokat le szabdalt közülök. Eggyfers-
mind két fúto hidak vetteten arra, a' Colonné-
nak nagy része által ment, a' többi pedig, u. m.
6. batalion gyalogság, és 12 escadron lovasság
Funk Obesterrel égyütt a' patakon innen marad-
tanak, és az általok készitetett batériákról ha-
fzon vétel nélkül valókká tétetnek az ellenség-
nek ágyúi.

Azon közben *Ferraris* Gróf is rendbe szed-
vén az igazgatására bizatott második colonnét,
útnak indult reggeli hatodfél órakor, és *Aulnoit-*
hoz lett érkezése után, minden halasztás nélkül
meg támadta az ellenségnek *Ronelle* patakán túl
lévo sántzait és redutait. Melly dolgában, hogy
annyival inkább szerentsés lehessen, 4 apróbb
colonnékra osztotta fel a' kórmányára bizatott
sereget. A' ketteje, mellynek égyike *Abercom-*
bie Anglus, másika *Waugenhejm* Hannóveranus
Generál Májoroknak vala által adattatva, *Sault-*
tain falu mellett jobb és bal kéz felől támadták
meg az ottan állott Frantziákat. A' harmadik a'
tetőkön lévő Fr. fő redutak ellen ment *Pr. Koburg*
G. Májor, Feldmarsal *Pr. Koburg* unokája vezérlé-
se után, a' kik *Rouvroy* pattantyús Obristlájtinánt
igazgatása alatt olly szerentséssal igazgatták ágyúí-
kat, hogy éfzre sem vette az ellenség, a' midőn
sántzainak formalis ostromoltatására 's meg há-
gására rendeltetett negyedik colonné oda érkezett,
Benyovszky Feldmarsallájtinánt, és hertzeg *Auers-*
perg *Károly* G. M. vezérlések alatt. Ezek *Bre-*
seau falu felé vették útokat, még pedig, hogy
az ellenség éfzre ne vehesse, a' völgyön, és mi-
dön nem is álmodott volna e' sortélyról, akkor
dobbantak bal felől lévő sántzaikhoz. El kez-
dették ugyan kartátsokkal töltött ágyúikat reájok
sütögetni, de már késő vólt, mivel közel lévén
granatéros batalionaink és 1 escadron *Barkó* hu-
szárjai, mind óldalt, mind hátul meg támadták
sántzaikat. *Bydeskúti* fő Strázsa mester grana-
téros batalionja toppant leg elsőben rajtok, a'
kik mind magának *Bydeskúti* fő Strázsa mester-
nek, mind hertzeg *Auersperg* *Károly* Generál Má-

jornak jelenlételek által meg bátorítván, a' három ölni magasságú sántzokba bé ugráltak, és annak oldalába vervén bajonettaikat, tsak hamar fel hágtak a' töltésekre, és a' kit elő 's útól értek a' Frantziák közül, mind által döfölték. — Igen vitézi módon viseltek itten magokat *Hillinger* granatéros kapitány és *Schmelzern*, Hertzeg *Eszterházy* regementéből, *Ranglovits* fő hadnagy Gr. *Gyulay Sámuel* Reg. ből, *Smeskal* Al-hadnagy *Ferdinánd* fő hertzeg Reg. ből. Fő Strázsamester *Bydeskúti* granatéros batalionnyát nyomba követte a' *Rouviere* granatéros batalionnya *Beaulieu* (vólt Orosz) regementéből, mellynek vezető kapitánya *Arkas* nem gondolván lábán esett sebbel, a' sántz meg vételének végéig jelen vólt. E' két granatéros bataliont követte Gr. *de Brie* Oberst-lájtinant maga batalionnyával. *Geringer Barkó* huszár escadronnyának kapitánnya, nemtsak bátorításokra, hanem segítségekre is vólt a' granatéros batalionoknak, és velek égyütt aprította, fogta, 's üzte az ellenséget. 150 Frantzia maradt a' tsata piatzon, kik között General *le Comte* és néhány tífztek is találtattak. Sokkal többen kaptanak sebeket. 140 fogattatott el, 5 ágyú, 2 haubitza, 10 tábori eszközos taliga, és 1 zászló vólt a' nyereség, de sokkal nagyobb nyereség vólt az, hogy az ellenség sántza el vétettetett.

Folytatását következendő alkalmatofságra halasztom.

Ujjabb Hadi Történetek és Környülállások.

Feldmarsal Pr. *Koburg* illyetén jelentést tett *Herlini* fő kvártélyából, hogy Juniusnak 5 napján meg támadta az ellenség, F. M. L. Gróf *Latour* által *Merbes le Chateau* mellett (Fr. Flandriában) ör állásra ki küldetett, *Koburg* dragonyosai közül való katonáinkat, olly véggel, hogy azon vidéken abrakot és szénát gyűjthessen lovainak. Ezen Cs. K. comandónak kormányozója Gr. *Hudick* fő Strázsamester jól intézett kártátsokkal meg tölte-

tett ágyú lövései által hamar vissza szoritotta az ellene ment Frantziákat. Annakutánna *Esquelineshez* menvén, meg támadta az ottan tartózkodó Fr. lovasokat és vadász katonákat, kikkel való tsatazásában 21 embert le vágott, 30 meg sebesített 5 pedig el fogott.

Fülébe menvén *F. M. L. Schrödernek*, a' ki néhány Cs. K. seregekkel Austriai Luxenburgnak *Arlon* nevü kis váraskájában feküdütt, hogy *Longvi* (Lotharingiának *Barri* nevezetü hertzege ségében) 20 ezer főből álló Frantziáság gyüllene ölzve, kórmányára bizatott seregeknek meg támadására, *Mefsancyban*, *Chatillonban* és *S. Legerben* vigyázó ör állóit, két batalion gyalogsággal, és elegendő lovasággal meg erősítette. Igen böltsen esett a' dolog, mivel Juniusnak 7 napján, reggeli 3 óraker négy colonnéban ment ellenek az ellenség. *Immens* Obristlájtinánt alatta lévő batalionokkal illendő rendeléseket tett, és hogy az ellenségnek előbb való menetelét meg akadályoztathassa, *Aix sur Croix* mellett fekvő tetöket elfoglalta, 's ágyúit ki szegeztette; de nagy lévén az ellene ment erő, kéntelen vólt magát vissza húzni. *Kinszky* könnyü szerü lovas regementének kapitánya *Wrba* látván *Immens* Obristlájtinántnak szorongattatását, segítségére ment, a' ki noha ugyan maga, másnak védelmezése mellett maga életét el vesztette, még is mindazonáltal ugyan azon regementből való kapitán *Ankenbrand* úgy viselte magát, hogy a' Frantziák sem előbb nem mehetek, sem az *Immens* batalionját el nem foghatták.

A' *Mefsancyban* vigyázott ör állóknak onnan lett ki nyomattatások után, *Harberg* mellett állott katonáinkat támadták meg a' Fr. lovasok, holott noha vitézi módon viselsék magokat a' miéink, de még is ellent nem álhattak az ellenség erejének, kéntelenek vóltak 40 embernek vesztésével magokat hátrább vonni. Így lévén a' dolog, tábori ör állóink mindnyájan *St. Croix*, az az, Szeent-kereft mellett gyüllötenek ölzve, hogy így egyesült erővel mind magokat jobban védelmezhesék, mind a' Frantziáknak további

előmeneteleket meg akadályoztathassák, melly fel tételeket el is érték, minekutánna *Schmerzing* G. M. egy 6 fontos ágyúval, egy haubitzával, e' mellett 1 divisió gyalogsággal, és 2 divisió *Kinszky* könnyű szerű lovas regementéből való katonasággal segítségekre ment volna.

Igy lévén a' dolog, nem mérészlett ugyan az ellenség előbb szorúlni; mindazáltal, hogy a' *Dorniki* tetőket el foglalhassa, balra, *Aclange* felé vette úttját, de ezen fel tételében sem lehetett szerentsés, mivel a' *Kinszky Ferentz* gyalog regemente, és 1 escadron Uhlanusok oda küldettétvén, kéntelen vólt oda visszta térni, a' honnan oda ment. Ebben az egész tsatában mintegy 100 embert vesztettnek el a' Frantziák, kik között, a' hozzánk által szökteknek jelentése szerént, egy dragonyos Obester is vala.

Brüsszelben Juniusnak 5 napján költ. levélből olvassuk, hogy *Valenciennes* várának formalis ostromlása *Ferraris* hadi Tármesterre bizattatott, a' ki harmad nappal azután fel is kérlette azt, 24 órát engedvén a' gondolkozásra a' meg szállattaknak. Hogyha azoknak el telések után önként fel nem adják magokat, magok nyakolságának tulajdonítsák mind a' reájok, mind a' várasra esendő veszedelmet. Úgy hallatik, hogy Juniusnak 1 napján nagy perpatvar lett légyen a' lakosok és őriző katonák között, amazok rettegven vagyonoknak és életeknek el vesztésétől, készek vólnának magokat fel adni; ellenben a' meg áttalkodott katonaság inkább kívánnya magát a' várnak le rontatandó kö-falai között el temettetni, mint a' győzedelmes seregeknek kezekbe esni.

Bizonyosnak lenni mondatik, hogy *Valenciennes* formalis ostromoltatásának kezdete Juniusnak 8 napjára vagyon meg határozottatva, addig is pedig éjjel nappal dolgoznak a' sántzokon az arra ki rendeltetett parasztkok. Többnire készen is vagyának immár, hanem Juniusnak 4 napján kezdetek a' városhoz közel fekvő tetőkön egy nevezetes sántzot ásni. 6000 paraszt dol-

gozott azon néhány katona commandóknak általmazása alatt. Egy darabig békefészes szemmel nézte azt a várbán fekvő Frantziáság, hanem annakutánna jól gondolóra vévén annak veszedelmes vóltát, keményen ágyúztatott a munkásokra, és többet repitetett ki 500 golyóbisnál, melyek miatt 21 paraszt vesztette el életét. Végtere a midőn ágyú golyóbisai által meg nem akadályoztathatta volna a sántzoknak ásatását, mintegy 8 avagy 9 ezer ember ki ütött a várból. Készen várván őket a bokrokban, gödrökben, és fák mellett el rejtezett Tyrolisi kemény lövők, jól intézett kartáts golyóbisaikkal, és apró fegyverekből tett lövésekkel sokakat a földre terítették közülök, és vissza térni kényszerítették. —

Condé vára sem tarthattya magát sokáig, ambár egész környéke bé legyen is vízzel fedetve. Ugy hallatik, hogy 8000 Hasszusok fognak Pr. *Koburg* seregéhez menni, kikre, a Cs. K. seregeknek ide's tova való osztattatása, és az Austriai Flandriának határain vont cordon miatt, nagy szükség vagon a fő táborban.

Dornikból az iratik Juniusnak 5 napján, hogy az előtt való napon 800 Frantzia ment ki a *Hersauxi* vidéknek fel prédálására, kiknek elejekbe ki menvén a helységbeli parasztok, három egész óráig viaskodtanak velek, és még is két embernél többet el nem vesztettének magok közül. — Végtere csak ugyan kénytelenítettek a nagyobb erőnek engedni, és vagonkáiknak a dühös ellenség által lett el prédáltatását könyves szemekkel nézni.

Az Ostendei ki kötő helybe ottan ottan Angliából ment, katonákkál és tábori eszközökkel meg terheltetett hajók szállanak bé. Ismét egy 12000 főből álló Hollándiai sereg gyülekezik özve, mellynek kórmánya *Fridrik* Cassele Printzre vagon bizattatva, és olly lábra állittatva, hogy minden órában készen vagon a Frantzia határokra való masirozásra.

Német Birodalom.

Generál Gróf *Wurmser* a' Bétsi hadi Cancelláriához küldött levelében azt a' jelentést tette, hogy Juniusnak 1 napjától fogva 9-ig semmi nevezetes dolog nem történt az ő kómányára bízott, és Fr. seregek között a' Rajna vizének bal partyán; hanem hogy annak jobb partyán eggynehány izben keményen ágyúztak a' Frantziák alsó Alsatziának *Fort Louis* nevű erőlsége mellett.

A' Moguntziát ostromló égyyesült seregek, és a' bé zárattatott Fr. őrizet között tsak nem minden napon esik valamely kis tsata. Juniusnak 10 napját követett éjjel, a' várból ki tsapott Frantziák az egész *Hochhejm* mellett fekvő Prussiai tábort fel lármázták, de mivel vigyázatban lenni találták, nem mérészlették azt meg támadni. Mindazáltal mind egygy, mind más részről keményen ropogtanak az ágyúk és apró puskák. Ugyan azon éjjel *Kalkreuth* Pr. G. Lajtnant kómánya alatt lévő seregek ellen is próbát tettek, mellynek valóságos környül állásai és következései még ekkorig tudunkra nem adattatott. — A' nevezett Pr. Generálnak segédje *Voss* kapitány, a' ki a' *Marienborni* éjjeli tsatában sebet kapott, abban harmad nap múlván meg is hólt. Néhány naptól fogvást, sok Cs. K. seregek érkeztenek Moguntzia vidékére. A' *Genshejm* mellett Rajna vizén álló hidnak fedezésére egygy szép úzó battériát készítettének a' Prussusok, a' melly 3 hajón nyugofzik. — A' Cs. K. seregek részéről is egygy battéria készítettett e' végből a' *Weisenau* sík mezőn.

Moguntziában múlató Frantzia nemzeti biztos *Merlinnek* azon kérdésére, fel adjaé az ostromlóknak Moguntziát, avagy tovább is védelmezze, illetén feleletet adott a' N. Gyülés, hogy utolsó emberéig védelmezze a' várost.

Landautól nem messze fekvő Prussiai tábort Juniusnak 1 napján meg támadta 4000 főből álló Frantziáság, olly reménységben lévén, hogy őket

készületlenségben fogják találni. Hanem felettébb meg tsalatkoztak vélekedéseikben, mivel a' Prususoknak előre füleikbe menvén az ellenségnek fel tétele, kézzen várták vendégjeiket, és martialis pilulákat adván bé nékiek, vér has futásra indították őket. *Behrmann Obester*, vólt a' fő orvos, a' *Golcz* Genéfal setét veres hufzárjai a' chirurgusok, a' kik mindnyájan derekasan értettek az illy nyavalyában szükséges ér vágáshoz. A' *Romberg* granatéros batalionnya vólt a' kristírozó.

Anglia.

Juniusnak 4 napján költ Londoni újság levelekből azt olvassuk, hogy *Cuyler* Anglus Generál Májor *Tabagó* szigetét a' Frantziáktól fegyveres kézzel el vette. — *Rochambeau* (olvassd *Rosambó*) erős készüléteket tétet *Martinique* szigetének védelmezésére. Ellenben az Anglusok sem veszteglőnek, hanem a' Spanyolokkal és 4000 főből álló ki költözött Frantziákkal akarják ötet meg támadni.

Nemtsak Hazánkban, hanem Angliában is hosszasan folynak a' perek. Példa erre *Hasting* ügye, a' ki, a' mint az újságoknak figyelmetes olvasói jól emlékezhetnek, ennekelőtte 7 esztendővel avval vádoltatván, hogy fősvénysége 's kégyetlensége által az Angliához tartozó Amériikai szigeteket pártütésre gerjesztette, onnan vassa verettetve vitetvén vissza Angliába, fogságba tétetett, hanem az Angliai fundamentalis törvények szerént prokátor engedtetett nékie, magamentségére. Azóltától fogva szüntelen foly főben járó processusa, és tsak a' jelenvaló hólnapnak 4 napján végezte el prokátora ügyének védelmezését. *Hasting* maga is jelen lévén az alsó parlamentumnak gyűlésében, könnyű szemekkel panaszolkodott ügyének hosszúsas folytatásán, és arra kérte bíráit, hogy annak végeztetését ne lasszák továbbra. Többek között illyetén ki fejezésekkel élt, hogy ötet égyedül ártatlanságáról

való meg győztetése vigasztallya, hogy ő a minden tudó Istennel bizonyíthatja, hogy 90,000 font sterlingnél fellyebb nem ment keresménye, azt is pedig már ügyének folytatására kellett néki fordítani, és így már most semmie nintsen, 's illyetén jutalmát vette 30 esztendőig tartott szolgálattjának. Hogyha még esztendeig tovább tartana processusa, nékie is azok után a' birái után kellene menni, a' kik hét esztendőktől fogva a' másik világra bújdostanak. Utólyára így fejezte bé panaszló beszédeit: Halhatatlan, *ügymond*, az Angliai historiákban, hogy valaha egyy criminalis, az az, főben járó per hét esztendőig tartott vólna. — Mind *Pitth* minister, mind mások sokan olly értelemben vóltanak, hogy *Hasting* ügyének meg határozatása még egyy esztendőre halasztatna, és erről jelentés tétettetne a' felső Parlamentomnak. A' voxoknak többsége által helybe hagyattatott *Pitthnek* értelme. *Burke* egyy a' felső Parlamentomnak tagjai közül azt kívánta, hogy ezen pernek folytatására rendeltetett személyek vonattassanak számadásra, miért halasztották azt olly hosszú időre; hanem mások azt az ellen vetést tették, hogy elsőben formális panasz tétettség ellenek. A' voksok egyenlő formán estenek ki, u. m. mind egyy, mind más részről 69. A' szószólló (*Orator Curiae Regni Britannici*) azoknak adta maga voksát, a' kik abban az értelemben vóltanak, hogy a' *Hasting* ügye folytatására rendeltetett bírák ne húzattassanak számadásra.

Botanbaynak (egy ez azok közül a' szigetek közül, mellyeket ennekelőtte mintegy 25 esztendővel, ama híres hajós kapitány *Cock* fel talált) eddig vólt kormányozója *Filips* onnan vízfőzra érkezvén a' király eleibe vitettetett. Ollyatén hálót, lántsát, és paist hozott onnan magával, mint ritkaságokat, mellyekkel az ott született vad emberek a' halaknak, madaraknak, és az úgy neveztetett *Kungur* nevezetü különös állatoknak fogásokban élnek. *Filips* beszéde szent, tsak emberi ábrázatokkal különböznek

ezek az emberek az oktalan állatoktól, és csak nem minden culturára, avagy erköltsi művelésre alkalmatlanok. Semmi hajlandóságot és kedvet nem mutatnak Európának productumai iránt. — Mint a' mezei állatok, úgy párosodnak, és sem feleségeiknek, sem magzattyaiknak táplálásokról nem szoktak gondolkodni. Melly különbkülömbféle formájú, természetű, érzékenységgű, és indulatú teremtsései vagynak az Istennek e' világon!

Az Admirális azt a' kedves hírt vette napkeleti Indiából, hogy *Gardner* Admirál, két *Pondicheriből*, Nagy Mogol Országban fekvő, Frantziákhoz tartozó, erősből jött gazdag kereskedő Frantzia hajót fogott el, és *Lisbonába* küldötte.

Jelentés.

Jól érvén, mennyit tehet, valamint akár melly más dolognak, úgy az O és Ujj Testamenti Szent Írásoknak hitelre méltó voltának öregbítésére és erősítésére, ha idegen és külső tanúk is állittatnak elő a' régi Irók közzül, kik a' Sz. Írásban meg írt történetekről emlékeznek és bizonyosságot tésznek; erre a' tzelra ki dolgoztam, és a' törvények szerént Censura alá bocsátván, s'eránta a' V. Superintendentia Cosistoriumának approbatióját meg nyervén, már a' sajtó alá is adtam egy könyvet, ilyen titulus alatt: *Kereszttyén Archivarius.*

Találtatnak ebben sok régi híres Görög, Deák, Zsidó és Török Iróknak tanúbizonyossági, a' melyeket csak fel kereshettem, és először ugyan elő adatik rövideden mindenik Auctornak ideje, helye, és mind az, a' mi annak meg esmértetésére szükséges. — *Másodszor.* Elő adatnak szóról szóra az Auctornak azok a' szavai, a' melyekben valami Sz. Írásbeli dolgoknak nyomai láttatnak, még pedig a' deák írónak ugyan tulajdon szavaik, másoknak pedig csak az ő közönségesen

bé vett, és nyomtatásban lévő deák fordításai, mellettek lévén mindenütt a' magyar fordítás. — *Harmadszor.* Ezekre valahol szükséges volt, jegyzéseket tettem magyar nyelven, mellyekben az Auctornak szavait világosítottam más régi külső írókból, a' mai tudósoknak jegyzéseiből, úta-zókból s. a. t. Visgálódttam arról is, honnan, és a' Szent Irásnak mitsoda szavaiból vették a' mit mondanak, és mennyiben szolgál az a' Sz. Irás-beli dolgoknak erősítésére, még ott is, a' hol a' régi Zsidó vagy Keresztény vallást tsufollyák.

Lehet ezen jegyzésekben látni, a' régi Ró-maiaknak, Görögöknek, Fenitziusoknak, Egyip-tombelieknek, Persáknak, 's más pogány nemze-teknek sok vallásbéli értelmeiknek és vélekedé-seiknek, sz. szokásaiknak vagy tzeremoniáiknak, törvényeiknek, az ő Isteneikről való költeménye-iknek s. a. t. az igaz Isteni jelentésből iett köl-tsönöztetését, vagy inkább koholását, és majmo-lásképen való ki formálását. Lehet ezekben lát-ni, a' Sz. Irásban lévő sok jövendöléseknek hé tellyesedésének, magokból a' külső írókból szem-be-tünő-képen való meg mutogatását. Minden láttya, hogy az effélék a' mai időben igen szük-séges dolgok.

Sokaknak minden régi írók könyveit meg szerezni, és meg olvasni nem lehet, itten azért egy tsumóban azokból sokakat fognak olyano-kat birni, a' mellyek a' Kereszttyén vallásnak erő-sítésére szolgálnak.

Sok tsufolói a' vallásnak, álmétkodva fog-nak itten találni a' pogány írónál olyanokat, mellyekről még tsak nem is álmodoztak, hogy azok vólnának, és ha tudták vólna, hogy vagy-nak, reménylem, hogy a' Szent Irás felől régen más gondolatban lettek vólna.

Minden vallásbéli külömbség nélkül veheti ezen munkának hasznát minden, és hogy ezen kül-ső írók tanúbizonyságaiban gyönyörködjön, arra nem kell egyéb, hanem hogy Kereszttyén legyen, mert itt közönségesen tsak a' Kereszttyén vallás ügye forog.

A' könyv ki fog nyomtattatni Pesten *Patzkó* Ur betüivel két darabra in 8vo majori, szép papirosra, és szép betükkal. Az árat az előre jelentő Uraknak leg alsó áron minden árkust egy poltrára határoztuk, mert nem a' nyereség; hanem a' köz jónak elő mozditása forog e' munkába előttünk.

Ez a' jelentés éppen nem azért tétetik, mint ha előre fizeteket kívánnánk, hanem tsak előre jelentőket kérünk, a' kik venni fognak ezen munkából. Ugyan is a' ki nyomtatandó exemplárok számát szükségesképen a' szerént kell alkalmaztatni, a' mint lészen a' magokat előre jelentőknek száma.

A' kiknek azért tettzeni fog, Juniusnak végig jelentsék bé magokat, ezen a' részen ugyan én nállam, vagy a' Debretzeni Ref. Collegium érdemes Senioránál, a' Dun a mellyéken pedig Tízteletes *Dobos István* Ó Budai Prédikátor Urnál. Kérettetnek bizodalmasan a' T. T. Esperest Urak is, hogy a' magokat jelentő tízteletes férfiaknak 's másoknak is neveiket el küldeni ne terheltessenek.

Ezeken kívül bátorkodom még im e' következő tízteletes és Compactor urakat az előre jelentők neveinek bé szedések és el küldések végett ki nevezni és kérni.

Arad Prof. Biró Pál úr.

Buda Tízteletes Szemere Ferentz úr.

Böszörmény T. Vetsei Samuel úr.

Eger Gyalogai úr könyvkötő.

Enyed Prof. Benkő Ferentz úr.

Fejérvár Könyvkötő Lang úr.

Gyula az oda való könyvkötő úr.

Győr T. Vásárhelyi Samuel úr.

Halas T. Tormátsy János úr.

Karants T. Rátz Mihály úr.

Kassa T. Kováts István és Typ. Ellinger urak.

Ketskeméth Prof. Farkas János és könyvk. Veres-
marti János urak.

- Kolozsvárt Prof. Szatmári Mihály úr és Bárd
Berzéli könyvk. urak.
- Komárom T. Mindszenti és könyvk. Töltési urak.
- Körös T. Prof. és könyvk. Sima urak.
- Kölesd T. Körösi János úr.
- Körmend T. Bakos György úr.
- Léva könyvk. Lovász László úr.
- Losontz T. Kármán József úr.
- Miskóltz T. Tóth András és könyvkötő Mólnár
Sigmund urak.
- Moháts T. Sente Pál úr.
- Munkáts T. Dobrai József úr.
- N. Károly Prof. Hanulik és könyvkötő Munká-
tsi Samuel urak.
- N. Várad T. Szaklányi Sigmund úr.
- Pápa T. Torkos úr.
- Patak Prof. Őri Gábor úr, és a' Colleg. érdemes
Bibliothecariusza Zilai Samuel úr.
- Pest Patzkó úr Typogr. és Veingand úr.
- Péts könyvkötő Veidinger úr.
- Posony Véber úr.
- Szathmár az oda való könyvk. úr.
- Rima Szombath T. Szöke Ferentz úr.
- Nagy Szombath Typogr. Jelinek úr.
- Szek-Szárd T. Prédikátor úr.
- Szigeth T. Professor úr.
- Siklós T. Karanisi János úr.
- Tokaj T. Nádaskai András úr.
- Újhelly T. Katona Sigmund úr.
- Maros Vásárhely Prof. Zilai Sámuel út.
- H. M. Vásárhely könyvkötő Sáriai úr.
- Vátz T. Török István, és az új Typographus
Gottlieb Antal urak.
- Veszprém T. Prédikátor úr, és Kalmár Fejér
János úr.

Hunyadi Ferentz

a' Tifzán-túl való Ref. Ekklesiáknak
Superintendense és Debretzeni Prédikátor.

Doct. Decsy Sámuel.